

DE GETUIGE: NU ZIEN WAT LATER KOMT

Vorige week hebben we in Lukas gelezen over de wonderbaarlijke geboorte van Johannes de Doper. Net zo wonderbaarlijk als die van Jezus.

Vandaag lezen we het verhaal over de Doper als getuige, wegbereider zoals hij zichzelf noemt, aankondiger, hij die de deur voor de messias open zet.

Paul Verhoeven, de cineast, schreef een reconstructie van de mens Jezus van Nazareth. Daarin oppert hij dat Jezus tot de kring van Johannes behoorde. Toen Johannes werd vermoord zou hij zijn eigen weg gegaan zijn. Hoe de verhouding tussen Johannes en Jezus is geweest, we zullen het nooit weten. Het doet er ook niet toe. Waar het om gaat is dat er twee mensen waren die op hun tijdgenoten grote indruk hebben gemaakt. Zo zelfs dat de verhalen 20 eeuwen later nog worden verteld.

Laten we horen hoe de een de ander de eerste plaats gunt. Hoe Johannes Jezus op zijn schouders laat staan.

Het verhaal over Johannes en zijn getuigenis van de messias gaat er bij mij niet zomaar in. Ik struikel over wat al te bekende woorden, en dat gestruikel ontnemt mij een beetje het zicht op de werkelijke schoonheid van het verhaal.

Daar is het Lam Gods, lezen we, dat de zonden der wereld wegneemt. En: Ik getuig dat hij de Zoon van God is.

Dat zijn grote woorden. Woorden die door de eeuwen heen jammer genoeg steeds theologischer en dogmatischer zijn geworden. Zie het Lam Gods – dat doet me onmiddellijk denken aan de geloofsleer dat Jezus voor onze zonden is gestorven.

Verzoeningsleer die nogal een eigen leven is gaan leiden.

U moet zich voorstellen dat de evangeliën een hele tijd na Jezus' leven en dood zijn opgeschreven. In geval van dit verhaal zo'n 70 jaar na dato. Dit evangelie heeft weinig te maken met hoe het leven van Jezus was, maar heeft veel meer het karakter van een geloofsgetuigenis. Een geloofsgetuigenis van de mensen in die tijd,

in die specifieke sociale omstandigheden. En het bediende zich van een taal die kleurrijk en beeldrijk is, ook van die tijd en van die plek op aarde.

Zo komen er veel beelden voor Jezus in het Nieuwe Testament voor, allemaal met een diepere betekenis voor die specifieke omstandigheden.

Het beeld van het lam van God komt in de bijbel eigenlijk alleen bij de evangelist Johannes voor. Maar het is wel een oud joods beeld. Het is namelijk het offerdier dat ieder jaar op Grote Verzoendag, Yom Kipoer, in de tempel werd geslacht. En inderdaad – om de zonden van Israël weg te nemen.

De term Zoon van God is ook traditionele joodse beeldtaal. Israël als volk is Gods zoon. Daarbinnen bij uitstek de Davidische koningen, rechtvaardige leiders van een ideale wereld, een wereld waarin eenieder onder zijn vijgenboom kan rusten. De redder van het joodse volk, de messias, de gezalfde, de christus in het grieks, hij zou uit de davidische lijn komen. Geboren in Bethlehem, de stad van David. De messias is in oudtestamentische termen per definitie de zoon van God.

Goed, als wij deze struikelblokken wegnemen blijft er een mooi verhaal over. Spannend eigenlijk wel:

Johannes de Doper is de leider van een beweging, een sekte. Hij klaagt aan. Weg met alle onrechtvaardigheid, uitbuiting van de zwakken, individualisme, materialisme, corruptie, machtsmisbruik, immoraliteit. En het establishment voelt zich aangesproken. Hij is een populaire, controversiële figuur, een doorn in de zij van de machthebbers.

Vanuit Jeruzalem komt een delegatie van niet misse jongens, priesters en Levieten, om te kijken of ze hem de mond kunnen snoeren. En ze ondervragen hem stevig.

Doorvragen, kritisch vragen staat er. Maar de ruige Doper laat zich niet uit het veld slaan door de hoge heren. In de parallelle tekst in Matteus scheldt hij hen uit

voor addergebroed en dreigt hij hen met de hel. Hij getuigt onomwonden en zonder een blad voor zijn mond te nemen – zo staat het er wel 6 keer.

De Doper is zo ruig als de bestickerde auto daar en waarschijnlijk net zo bedreigend.

Als je door hem bent ondergedompeld - tot stikkens toe volgens sommige voorstellingen – dan laat je het voorlopig wel uit je hoofd om je niet rechtvaardig – niet tzadiq – te gedragen.

Het bijzondere van het verhaal is dat het juist deze ruige man is die ziet. Hij ziet niet alleen de misstanden en roept niet alleen op tot ommekeer, maar hij blijkt ook een fijnbesnaarde kant te hebben. Iets in de sfeer van dat stille water van de Jordaan.

Hij heeft een oog voor het veelbelovende in de wereld. Als hij Jezus doopt ziet hij dat deze man veel heeft te geven. De Doper ziet de hem onbekende man als een mens vol van geest. Een mens zoals een mens bedoeld is. Een begeesterde man die anderen kan begeistere. Hij ziet de geest van God als een duif op hem neerdalen.

Johannes was ook zo iemand, een begeesterde mens, maar hier herkent hij zijn meerdere. In zijn eerlijke krachttaal noemt hij zich niet waard Jezus' schoenriem los te maken. Johannes moet het duidelijk niet hebben van status. Hij ziet onmiddellijk wat zijn rol is en hij citeert en verwijst naar de woorden van Jesaja:

*Troost, troost mijn volk, zegt jullie God.
Spreek Jeruzalem moed in, maak haar bekend
dat haar slavendienst voorbij is, dat haar schuld is voldaan,*

.....

*Hoor, een stem roept:
'Baan voor de Eeuwige een weg door de woestijn,
effen in de wildernis een pad voor onze God.*

.....

*De luister van de Eeuwige zal zich openbaren
voor het oog van al wat leeft.*

Ofwel: Israël heeft zijn straf uitgediend. "Blijf niet staren" zongen we eerder. De zware tijden zijn voorbij, nu kunnen we Gods koninkrijk of koningschap verwachten.

Johannes preekte bekering, nu zag hij in dat hij de voorloper was en de getuige van deze mens vol van geest, een mens die het licht zag in deze wereld en zelf een licht zou zijn voor velen. Bij mij komt het beeld boven van Johannes als een mens uit één stuk. Iemand die staat voor zijn overtuiging en niet wordt gehinderd door enig eigenbelang, zelfbehoud, status. Doordat hij zich niet door al deze menselijke eigenschappen liet hinderen, verblinden zou je kunnen zeggen, daardoor kon hij zien. Zien door alle onrechtvaardigheid heen en door dat foute gedrag dat hij zo aanklaagde. Zien dat er mensen zijn vol van geest die veel te geven hebben en een licht kunnen zijn voor anderen.

Johannes zag ook dat dat offers zou vragen. Lam Gods noemt hij deze mens. Een offer dat elk jaar wordt gebracht, elk jaar opnieuw.

Het lijkt wel op deze Adventstijd. Elk jaar opnieuw wordt de verwachting gewekt dat het nu beter zal gaan. Elk jaar opnieuw worden we aangespoord om het licht in de wereld te zien. En dat blijft zo doorgaan ondanks dat het elk jaar opnieuw donker blijft in januari. Ondanks dat wij al te menselijk blijven en de misstanden blijven voortbestaan. Daarom is het nodig Kerstmis elk jaar opnieuw te vieren. Om ons niet door de duisternis te laten overwinnen.

Wij houden ons zo vaak bezig met ratio en met wat wij kunnen begrijpen en aanraken. Net als die delegatie uit Jeruzalem die precies wilde weten volgens hun maatstaven hoe de vork inde steel zat.

Maar er is zoveel meer. Verlangen naar hoop, verlangen om liefde te geven, gevoel voor schoonheid, gevoel voor rechtvaardigheid, innerlijk weten wat goed is, en daar ook naar handelen.

Wij zouden een bewustzijn voor een tweede werkelijkheid moeten ontwikkelen. Een verwachtingsvolle werkelijkheid zonder eigenbelang, zelfbehoud en status. Wij zouden oog moeten krijgen voor dat wat er in potentie is, het goede in de wereld, de verbondenheid van alles met alles dat nog achter de horizon is verscholen. Wij zouden oog moeten krijgen voor een tweede werkelijkheid van vrede en vreugde, waar mensen gelukkig kunnen zijn.

Wij kunnen kijken in die tweede werkelijkheid, elk jaar opnieuw. Want die tweede werkelijkheid, die Johannes zag, is altijd bij ons. Wij kunnen kijken in dat toekomstbeeld van vrede en vreugde. We zullen het straks zingen.

Kijken met de ogen van het kerstkind:

*Licht, kind in mij, kijk uit mijn ogen
of ergens al de wereld daagt
waar mensen waardig leven mogen
en elk zijn naam in vrede draagt.*

Het kerstkind is het licht dat in de wereld komt. Wij vragen het kerstkind om met zijn ogen te kunnen zien. Als we dat kunnen, dan zullen wij glimpen van deze tweede werkelijkheid opvangen. Dan zullen wij zien dat wij onze medemens in zijn of haar waarde kunnen laten en tot recht kunnen laten komen. En wij zullen zien dat het mogelijk is om onze naam, ons zijn, precies wie we zijn, in vrede te dragen, en wij zullen zien dat dat vreugdevol is.

Moge het zo zijn.

Joep de Valk.